

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมถึงการบริหารงานกิจการนักเรียน ขอบข่ายงานกิจการนักเรียน กิจกรรมที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 กิจกรรมที่โรงเรียนจัดบริการให้แก่นักเรียน กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดขึ้นในโรงเรียน กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่า ความเป็นมาของโครงการประเมินคุณภาพนักเรียน นโยบายการเร่งรัดคุณภาพการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา งานวิจัยในประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งจะกล่าวตามลำดับ ดังนี้

การบริหารงานกิจการนักเรียน

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มุ่งเน้นให้นักเรียน "คิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาเป็น" การจัดระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน ต้องจัดให้นักเรียนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติควบคู่ไป วิธีการเรียนที่จะทำให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียน คือการเรียนโดยการกระทำ งานกิจการนักเรียน เป็นการจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุน และส่งเสริมการเรียนของนักเรียนในห้องเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528 ก : 2) ให้ความหมายของงานกิจการนักเรียน ไว้ว่า หมายถึง งานที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนและกิจกรรมการเรียนทั้งมวล ยกเว้นกิจกรรมที่ เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตรให้บรรลุ ผลยิ่งขึ้น สำหรับ วิทยุ สาร (2526 : 290) กล่าวว่า กิจการนักเรียน เป็นกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งได้แก่ การ สืบรวจเด็กเข้าเกณฑ์ การรับนักเรียน การพาหะเบียนเกี่ยวกับนักเรียน เป็นต้น ส่วน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2520 : 8) ให้ความเห็นไว้ว่า เป็นการจัดกิจกรรมและให้บริการต่าง ๆ ของ โรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเจริญเติบโตทุก ๆ ด้าน และเป็นคนที่สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ

ธีระวุฒิ ประทุมพนรัตน์ (2526 : 2) ที่กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียนเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องจัดทำไปพร้อม ๆ กับหน้าที่ด้านอื่น ๆ เป็นกิจกรรมนอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้นักเรียน มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อสนับสนุนการเรียนวิชาต่าง ๆ ในห้องเรียนปกติ ช่วยให้นักเรียน คลายเครียดและครูได้มีโอกาสรู้จักสัมพันธ์กับนักเรียนจนเข้าใจดี สามารถหาวิธีการต่าง ๆ ช่วยนักเรียนได้มากยิ่งขึ้น สำหรับ สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2525 : 246) สรุปไว้ว่า การบริหารกิจการนักเรียนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น การจัดสวัสดิการให้กับ นักเรียน การแนะแนว วินัย และกิจกรรมนักเรียน ซึ่ง ประมวล ดันยะ (2528 : 15) ได้เพิ่มเติมว่า การบริหารงานกิจการนักเรียน คือ การบริหารกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ซึ่งนอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียนตามปกติ โดยจะเริ่มตั้งแต่เด็กยังไม่เข้าโรงเรียน และยังเป็นงานสำคัญส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารต้องรับผิดชอบในการดำเนินการ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การบริหารงานกิจการนักเรียน คือ การดำเนินการกิจกรรมและการบริการเกี่ยวกับนักเรียน ซึ่งไม่ใช่กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนตามปกติ แต่เป็นกิจกรรมที่สนับสนุน และส่งเสริมการเรียนการสอนในห้องเรียน ทั้งสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนในทุก ๆ ด้าน

ขอบข่ายของงานกิจการนักเรียน

สำหรับขอบข่ายงานกิจการนักเรียน เฟเบอร์ และเชียร์รอน (Faber and Chearron, 1970 : 213) ได้ระบุถึงขอบข่ายของงานกิจการนักเรียนไว้ ดังนี้

1. การริเริ่มและการรักษาระบบการสำรวจจำนวนนักเรียนในเขตห้องที่

รับผิดชอบ

2. การปฐมภูมิเทคนิคนักเรียน
3. การบริการแนะแนว
4. การบริการสุขภาพ

5. การบริการเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล
6. การประเมินผลความสำเร็จก้าวหน้าของนักเรียน
7. การกำหนดวิธีการแก้ปัญหาด้านวินัยของนักเรียน

ธีรวุฒิ ประทุมพรรัตน์ (2526 : 5) เสนอไว้ว่า การบริหารงานกิจการนักเรียน มีขอบข่ายครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้

1. การรับนักเรียนและการทำทะเบียนนักเรียน
2. การบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนและการรายงาน
3. การควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัยของนักเรียน
4. การจัดบริการอาหารกลางวัน
5. การจัดบริการแนะแนว
6. การจัดบริการสุขภาพ
7. การจัดบริการห้องสมุดโรงเรียน
8. การจัดกิจกรรมนักเรียน
9. การจัดบริการทดสอบทางจิตวิทยา

วิทยุ สาธร (2526 : 306) เสนอแนะว่า ขอบข่ายของการบริหารงานกิจการนักเรียน ควรประกอบด้วย การจัดสามะโนนักเรียน การคำนวณปริมาณนักเรียน การรับนักเรียน การแบ่งกลุ่มและการเลื่อนชั้น การรายงานเกี่ยวกับนักเรียน การรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียน การบริการแนะแนวนักเรียน การบริการเกี่ยวกับสุขภาพนักเรียน ซึ่ง พัส หันนาคินทร์ (2529 : 261-323) สรุปว่า การบริหารงานกิจการนักเรียน ควรอยู่ในขอบข่าย ดังนี้ การจัดกิจกรรมนักเรียน การจัดบริการแนะแนว การรักษาระเบียบวินัยโรงเรียน การให้บริการอื่น ๆ เช่น บริการสุขภาพ การจัดบริการอาหารกลางวัน การจัดให้ความปลอดภัยนักเรียน เป็นต้น สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 ก : 22-24) ได้เสนอขอบข่ายของการบริหารงานกิจการนักเรียน เพื่อให้โรงเรียนในสังกัดนำไปปฏิบัติ ดังนี้

1. กิจกรรมที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523
 - 1.1 การจัดทำเขตบริการ
 - 1.2 การจัดทำสำมะโนนักเรียน
 - 1.3 การเกณฑ์การรับนักเรียนเข้าเรียน
 - 1.4 การปฐมนิเทศนักเรียนและผู้ปกครอง
 - 1.5 การแก้ปัญหานักเรียนขาดเรียน
2. กิจกรรมที่โรงเรียนจัดบริการให้แก่นักเรียน
 - 2.1 การบริการสุขภาพ
 - 2.2 การจัดหาอาหารกลางวัน
 - 2.3 การบริการแนะแนว
 - 2.4 การบริการนักเรียนขาดแคลนและทุนการศึกษา
3. กิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีขึ้นในโรงเรียน
 - 3.1 กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย
 - 3.2 กิจกรรมเสริมสร้างวินัยในโรงเรียน
 - 3.3 กิจกรรมจัดตั้งชุมนุมต่าง ๆ
 - 3.4 กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน
 - 3.5 การจัดทัศนศึกษา
 - 3.6 การจัดกีฬา
 - 3.7 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน
4. กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่า
 - 4.1 การติดตามผลนักเรียน
 - 4.2 การจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า
 - 4.3 การสรรหาและยกย่องคนดีเด่นประจำท้องถิ่นและชุมชน

สำหรับขอยบายของงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาที่ผู้วิจัยศึกษาคั้งนี้ มุ่งศึกษาตามขอยบายงานกิจการนักเรียน ตามที่สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้โรงเรียนในสังกัดต้องดำเนินการ เพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหาในแต่ละกิจกรรม จึงนำเสนอรายละเอียดของงานกิจการนักเรียนในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523

1. การจัดทำเขตบริการ

การจัดทำเขตบริการของโรงเรียน เป็นการกำหนดพื้นที่อาณาเขตที่ประชาชนเข้ามา ใช้บริการของโรงเรียนซึ่งต้องไม่ซ้ำซ้อนกับโรงเรียนอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อจะได้คำนวณจำนวนเด็ก ที่จะมาเข้าเรียนใหม่ตามทะเบียนราษฎรได้ถูกต้อง สุโขทัยธรรมมาธิราช (2526 ข : 808) กล่าวถึงการจัดทำเขตบริการทางการศึกษาว่า น่าจะพิจารณาจากองค์ประกอบตามพระราชบัญญัติ ประถมศึกษา พ.ศ. 2523 กฎกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2525 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2524 เป็นต้น

ถ้าพิจารณาตามความในกฎกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2525 ที่กล่าวว่า "เมื่อผู้ปกครองร้องขอ คณะกรรมการการศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ มีอำนาจยกเว้นให้เด็กซึ่งมี ลักษณะต่อไปนี้ ไม่ต้องเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาได้" (4) มีความจำเป็นอย่างอื่น ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ในกรณีตาม (4) ของกฎกระทรวงนี้ เป็นนัยแห่งการกำหนดเขต บริการทางการศึกษาอย่างหนึ่ง กฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา 2(1) และ (2) กล่าวว่า เด็กที่มีความจำเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ อาจได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้าเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา คือ

- (1) อยู่ห่างจากโรงเรียนประถมศึกษาที่สอนให้เปล่า ตามเส้นทางคมนาคม เกินกว่าสามกิโลเมตร
- (2) ในกรณีที่ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียนประถมศึกษาที่สอนให้เปล่า ห่าง ไม่เกินสามกิโลเมตร แต่ไม่สามารถไปโรงเรียนประถมศึกษาที่สอนให้เปล่าได้ เนื่องจากสภาพ

ภูมิประเทศเป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง เช่น มีแม่น้ำ ภูเขา หรือป่าทึบกัน ทำให้ไม่สามารถเดินทางผ่านไปมาได้ หรือถ้าจะเดินทางผ่านก็อาจไม่ปลอดภัย ตามความบังคับเหล่านี้ หมายถึงขอบเขตของการยกเว้นที่เกี่ยวกับการเข้ารับการศึกษ ตามความในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523

ถ้าพิจารณาจากนัยแห่งระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาในข้อ 4 ว่า "โรงเรียนประถมศึกษาหรือโรงเรียนสาขาที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่จะต้องอยู่ห่างจากโรงเรียนประถมศึกษาเดิม ตามเส้นทางคมนาคมไม่น้อยกว่าหกกิโลเมตร" และถ้าหากพิจารณาในอีกแง่หนึ่ง จากการเลิกล้มโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการออกระเบียบว่าด้วยการเลิกล้มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2523 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 เช่นกัน กล่าวว่่า "โรงเรียนประถมศึกษาดั้งแต่สองโรงเรียนขึ้นไป ซึ่งอยู่ห่างกันไม่เกินสามกิโลเมตร และมีจำนวนนักเรียนในแต่ละโรงเรียนไม่เกิน 120 คน การคมนาคมระหว่างโรงเรียนไม่ลำบาก ถ้าคณะกรรมการการศึกษาจังหวัดพิจารณาเห็นว่า การยุบโรงเรียนดังกล่าวเป็นโรงเรียนเดียวกัน จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนมากขึ้น ก็ให้ยุบรวมเป็นโรงเรียนเดียวกันได้" จากระเบียบกระทรวงศึกษาธิการที่นำมากล่าวอ้าง จะเห็นได้ว่ามีข้อความที่กล่าวถึงระยะทางเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของโรงเรียนประถมศึกษาไว้อย่างชัดเจน คืองานกรณีที่จะจัดตั้งโรงเรียนใหม่ จะต้องอยู่ห่างจากโรงเรียนเดิมโดยเส้นทางคมนาคมหกกิโลเมตร หมายความว่า รัศมีในการบริการทางการศึกษาของโรงเรียนใหม่สามกิโลเมตรนั้นเองส่วนในระเบียบว่าด้วยการเลิกล้มโรงเรียนประถมศึกษา ก็กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าโรงเรียนจะต้องอยู่ห่างกันไม่เกินสามกิโลเมตร นักเรียนต้องน้อยกว่า 120 คน และการคมนาคมต้องไม่ลำบาก จึงจะสามารถยุบรวมเป็นโรงเรียนเดียวกันได้

ในการจัดทำเขตบริการทางการศึกษามีระเบียบซึ่งผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจะต้องนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจอีกระเบียบหนึ่งคือ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2524 ระเบียบกระทรวงศึกษา

ธิการ ว่าด้วยการส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2525 ซึ่งมีสาระสำคัญที่จะต้องนำมาประกอบการตัดสินใจในการจัดทำเขตบริการของโรงเรียน ดังนี้

ภายในเดือนธันวาคมของทุกปี ให้คณะกรรมการประกาศการแจ้งส่งเด็กเข้าเรียนให้ผู้ปกครองทราบ การประกาศให้ปิดประกาศที่ สำนักงานเทศบาล สำนักงานปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการตำบลและหมู่บ้าน และที่โรงเรียนให้ท้องถิ่นนั้น ผู้ปกครองต้องไปแจ้งสำรวจเด็กที่มีอายุถึงเกณฑ์ต่อเจ้าหน้าที่ ตามวัน เวลา และสถานที่ ตามที่ประกาศ เมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งสำรวจแล้ว จะต้องออกหลักฐานให้แก่ผู้ปกครอง เพื่อนำเด็กเข้าเรียนตามกำหนดภายในเจ็ดวันหลังจากเปิดเรียนภาคต้น เมื่อโรงเรียนรับเด็กเข้าเรียนแล้ว ให้รายงานคณะกรรมการทราบภายในเจ็ดวัน

การยกเว้นเด็กเข้าเรียน ให้ผู้ปกครองยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการ เมื่อคณะกรรมการได้รับคำร้องแล้ว พิจารณาความเป็นการสอบสวนปรากฏความจริง จึงสั่งให้ยกเว้นตลอดไป หรือสั่งยกเว้นไม่ต้องเข้าเรียนเป็นการชั่วคราวตามความจำเป็นก็ได้ ในกรณียกเว้นเด็กซึ่งกำลังเรียนอยู่ในโรงเรียน ต้องแจ้งให้โรงเรียนทราบด้วย และเมื่อหมดความจำเป็นคณะกรรมการสั่งถอนการยกเว้นพร้อมทั้งแจ้งผู้ปกครองทราบ และส่งเด็กเข้าเรียนภายในเจ็ดวัน

จะเห็นได้ว่า จากระเบียบที่นำมา กล่าวอ้าง เป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่โรงเรียนต้องดำเนินการจัดทำเขตบริการของโรงเรียนให้แน่ชัด โดยพิจารณาจากระเบียบต่าง ๆ ดังที่กล่าวมา ทั้งยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียน ดังที่สุโขทัยธรรมมธีราช (2526 ข : 810) สรุปถึงผลดีของการจัดทำเขตบริการศึกษาไว้ดังนี้

1. สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการลงทุนการศึกษา เรามีทรัพยากรทางการศึกษาอยู่จำกัด หากสามารถพิจารณาแนวทาง เพื่อแก้ไขปัญหาหลาย ๆ ประการ เช่น การใช้อาคารสถานที่ เพื่อมิให้เกิดการลงทุนสูญเปล่า การสร้างอาคารแล้วใช้ไม่ได้เต็มที่ หรือบรรจุครูผู้สอนเข้าประจำการแล้ว เกิดการเคลื่อนย้ายนักเรียนไปในเขตบริการอื่น ๆ ทำให้มีห้องเรียนว่างเปล่า ครูมากเกินความจำเป็น หรือในทำนองกลับกัน เป็นการเตรียมตัวล่วงหน้า

2. สามารถประหยัดวัสดุ ครุภัณฑ์ และสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ สื่อการเรียน การสอน วัสดุ ครุภัณฑ์ที่จัดให้กับโรงเรียนต่าง ๆ นั้น สามารถใช้กับนักเรียนจำนวนมาก หากนำมาใช้กับนักเรียนจำนวนน้อย ย่อมได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า

3. ประหยัดเวลาในการเดินทาง หากสามารถจัดเขตบริการทางการศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพจริง ๆ แล้ว ครู - นักเรียนก็ไม่จำเป็นต้องเสียเวลาในการเดินทางไกลเกินความจำเป็น นอกจากประหยัดเวลา บรรเทาความเหน็ดเหนื่อยแล้ว ยังลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางอีกด้วย

4. มีความปลอดภัยแก่นักเรียน นักเรียนในระดับประถมศึกษาเป็นเด็กเล็ก ขาดความสามารถในการควบคุมตนเอง มีความตึกคะนองตามวุฒิภาวะของตน การเดินทางไปศึกษาเล่าเรียนในระยะทางไกล ๆ นั้น บังเกิดผลเสียหายแก่นักเรียนไม่น้อย ดังจะเห็นได้จากเจตนาารมณ์ของพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ก็ให้โอกาสแก่ผู้ปกครองในการขอยกเว้นการเกณฑ์เด็กเข้าเรียนได้ (มาตรา 6)

2. การจัดทำสำมะโนนักเรียน

วิทยุ สำนธ (2519 : 186) กล่าวว่า การสำมะโนนักเรียน หมายถึง การสำรวจเด็กที่อยู่ในท้องที่อันเป็นที่ตั้งโรงเรียน ที่อยู่ในเกณฑ์เข้าเรียนตามกฎหมาย แต่ คณะนิสิตปริญญาโท วิชาเอกบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา (2528 : 115) ให้ความเห็นไว้ว่า การสำมะโนนักเรียน เป็นการกำหนดปริมาณนักเรียนในอนาคตว่าจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นหรือลดลงเท่าใด ทั้งนี้ จะได้เตรียมการในเรื่องโรงเรียน สถานที่ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สุโขทัยธรรมมาธิราช (2526 ข : 814) กล่าวว่า การสำมะโน หมายถึง การสำรวจข้อมูลเพื่อจัดทำสถิติเกี่ยวกับนักเรียน ส่วน นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2529 : 17) กล่าวว่า การสำมะโนนักเรียนเป็นการสำรวจเด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์บังคับ สำหรับ กาจจนา ศรีภาพสินธุ์ (2531 : 24) กล่าวถึงการสำมะโนนักเรียนไว้ว่า เป็นการสำรวจและทำบัญชีจำนวนรายชื่อและข้อมูลสำคัญบางอย่างของเด็ก ที่

ACC. No. **083928**
DATE 2 Oct 2011
CALL

จะมาเข้าเรียนในโรงเรียนในปีการศึกษาต่อไป เพื่อใช้สำหรับเตรียมการทุกอย่างให้พร้อม สำหรับการมาเรียนของนักเรียน

จึงสรุปได้ว่า การสำมะโนนักเรียน คือ การสำรวจเด็กที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียนที่อยู่ในเขตการศึกษาภาคบังคับเข้าเรียนตามกฎหมายไว้เป็นการล่วงหน้า สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 ก : 31) ได้กำหนดแนวทางเพื่อให้โรงเรียนในสังกัดสำรวจจำนวนนักเรียนตั้งแต่อายุ 1-15 ปี ที่อยู่ในเขตบริการ แบ่งจำนวนเด็กตามกลุ่มอายุ รวบรวมนักเรียนตามลำดับชั้น และให้โรงเรียนศึกษาอัตราการเคลื่อนย้ายโรงเรียนของนักเรียน ของผู้ปกครอง ตลอดจนการกำหนดวิธีการรายงานผล ให้แก่หน่วยงานในระดับสูง ทราบผลการปฏิบัติงาน โดยมีเป้าหมายที่จะรับนักเรียนที่มีอายุอยู่ในเขตการศึกษาภาคบังคับในส่วนที่รับผิดชอบให้ทั่วถึงสามารถใช้เป็นข้อมูลทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง

ประโยชน์ของการสำมะโนนักเรียน การสำมะโนนักเรียนนอกจากมุ่งประโยชน์เพื่อการจัดตั้งงบประมาณด้านการศึกษานักเรียนแล้วยังมีประโยชน์ด้านอื่น ๆ อีก กาญจนา ศรีกาหลินธุ์ (2531 : 22 อ้างอิงมาจาก Grieder. 1961 : 85) สรุปถึงประโยชน์ของการสำมะโนนักเรียนไว้ ดังนี้

1. เพื่อใช้ในการพิจารณาการก่อสร้าง และเตรียมอาคารสถานที่
2. เพื่อใช้ในการพิจารณาว่า แต่ละโรงเรียน ควรจะรับนักเรียนในเขตพื้นที่ใด
3. เพื่อใช้ในการพิจารณาจัดยานพาหนะรับ - ส่ง
4. เพื่อใช้ในการทำโครงการบริการด้านต่าง ๆ
5. เพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามกฎหมายการศึกษาภาคบังคับและกฎหมายแรงงาน
6. เพื่อใช้ในการพิจารณาจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาพิเศษให้กับเด็กบางราย ที่มีความบกพร่องบางประการ เช่น เด็กหูตึง หรือเด็กไม่ปกติ
7. เพื่อใช้ในการวิเคราะห์การย้ายถิ่นฐานของพลเมืองในจังหวัดที่ตั้งของโรงเรียน
8. เพื่อให้รู้ที่อยู่ของนักเรียนที่ย้ายเข้าและออก จากจังหวัดที่ตั้งของโรงเรียน

9. เพื่อทราบจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนในโรงเรียนเอกชน
10. เพื่อแจ้งข้อมูลต่อหน่วยงานที่ดูแลความสงบสุขของประชาชน

สตูป และคนอื่น ๆ (Stoop and Others. 1981 :335) กล่าวถึงประโยชน์ของการสำมะโนนักเรียนไว้ ดังนี้

1. เพื่อพิจารณาจำนวนนักเรียนที่จะรับเข้าเรียนในแต่ละระดับชั้นในอนาคต และพิจารณากำหนดขอบเขตที่เด็กจะเข้าเรียนในแต่ละโรงเรียน
2. เพื่อพิจารณากำหนดหนังสือ วัสดุอุปกรณ์ ที่จะต้องใช้
3. เพื่อเตรียมจัดบริการรับส่งนักเรียน
4. ช่วยในการพิจารณาจัดบริการทางการศึกษา
5. เพื่อสามารถวิเคราะห์เด็กลักษณะต่าง ๆ เพื่อเตรียมการช่วยเหลือเป็น

พิเศษตามความจำเป็นของแต่ละรายการ

6. เพื่อช่วยให้กฎหมายว่าด้วยการศึกษากาบังคับับบรรลุผล
7. ช่วยให้เห็นสภาพการเคลื่อนย้ายที่อยู่ของประชาชน
8. ช่วยในการพิจารณาเตรียมสถานที่ที่มีอยู่ และที่จะต้องสร้างขึ้นใหม่ตาม

ความจำเป็น

จะเห็นได้ว่า การสำมะโนนักเรียนเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องรับผิดชอบ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนอาจปฏิบัติเอง หรือมอบหมายให้ครูอาจารย์ภายในโรงเรียนปฏิบัติแทน แต่หากไม่มีการปฏิบัติอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อโรงเรียนได้

3. การเกณฑ์ การรับนักเรียนเข้าเรียน

การเกณฑ์ การรับนักเรียน ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ได้กำหนดให้ผู้ปกครองนักเรียนที่มีอายุย่างเข้าปีที่แปด ต้องส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา จนกว่าอายุย่างเข้าปีที่สิบห้า ในการรับเด็กเข้าเรียนนี้ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นเจ้าหน้าที่

ที่ตามมากฎหมายที่จะต้องรับรายงานตัวเด็กเข้าเรียน ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ในเรื่องนี้ อีรวุฒิ ประทุมพนรัตน์ (2526 : 6-7) สรุปสาระสำคัญของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2524 ว่า การรับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นความรับผิดชอบของคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ที่จะต้องประกาศให้ผู้ปกครองเด็กทราบภายในเดือนธันวาคมของทุกปี ผู้ปกครองจะต้องแจ้งสำรวจเด็กที่มีอายุถึงเกณฑ์บังคับต่อเจ้าพนักงาน และส่งเด็กเข้าเรียนภายในเจ็ดวันหลังจากเปิดเรียนภาคต้น เมื่อโรงเรียนรับเด็กเข้าเรียนแล้ว จะต้องรายงานต่อคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ภายในเจ็ดวัน เชาวี มณีวงษ์ (2529 : 21-22) แสดงทัศนะเกี่ยวกับการรับนักเรียนว่า การประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับซึ่งรัฐจะต้องรับผิดชอบจัดให้แก่เด็กทุกคนตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปฏิบัติ ดังนี้

1. เด็กทุกคนที่มีอายุย่างเข้าปีที่แปด ต้องเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา จนกว่าจะสำเร็จชั้นประโยคประถมศึกษา หรือมีอายุย่างเข้าปีที่สิบห้า
2. การบังคับเด็กให้เข้าศึกษานี้ เพื่อสร้างรากฐานการศึกษาให้กับพลเมืองของชาติ ดังนั้น รัฐจะต้องจัดการศึกษาแบบให้เปล่าโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน
3. ในเดือนธันวาคมทุกปี เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาจะประกาศ ให้ผู้ปกครองของเด็กเข้าเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ เข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา โดยต้องไปแจ้งกับเจ้าหน้าที่ตามวัน เวลา ที่กำหนด
4. หากละเว้น เฝิกเฉย ไม่แจ้งสำรวจ และไม่ส่งเด็กเข้าเรียน บิดามารดา หรือผู้ปกครอง จะต้องรับโทษตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา ทั้งปรับทั้งจำตามกรณี
5. เด็กที่มีข้อบกพร่องในส่วนของกำลังกาย กำลังความคิด หรือเป็นโรคเรื้อรัง หรืออยู่ห่างไกลเกินสามกิโลเมตร หรือจำเป็นต้องหาเลี้ยงดูบิดามารดา หรือผู้ปกครอง อาจได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้าเรียนเมื่ออายุถึงเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ

หน้าที่ของโรงเรียนในการรับเด็กเข้าเรียน โรงเรียนมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ในการรับเด็กเข้าเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2526 : 171) กำหนดให้โรงเรียนในสังกัดจัดทำเชตบริการและการสำมะโนนักเรียน และ ธีรวิติ ประทุมพรรัตน์ (2526 : 10) เสนอแนะว่า งานด้านกิจการนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องศึกษาระเบียบกฎเกณฑ์ในเรื่องนี้ให้ชัดเจน และจัดทำให้ถูกต้องเพื่อโรงเรียนมีข้อมูลนักเรียนที่ถูกต้อง และใช้ประโยชน์ทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง ส่วนสนอง สุวรรณวงศ์ (2529 : 176) กล่าวถึงหน้าที่ของโรงเรียนในการรับนักเรียนเข้าเรียนไว้ ดังนี้

1. เมื่อเด็กเข้าเรียนแล้ว ให้รายงานคณะกรรมการการศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ภายในเจ็ดวัน
2. เมื่อเด็กขาดเรียนเกินสามวันในหนึ่งเดือน ให้โรงเรียนมีหนังสือเตือนไปยังผู้ปกครอง และถ้าขาดเรียนเกินเจ็ดวันในหนึ่งเดือน ให้โรงเรียนออกหนังสือแจ้งผู้ปกครองส่งเด็กเข้าเรียนโดยพลัน
3. ให้โรงเรียนทำรายงานจำนวนเด็กในเกณฑ์บังคับ ที่มาเข้าเรียนประจำปี ภายในเดือนกรกฎาคม ต่อสำนักงานการศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ

ชูศักดิ์ เอกเพชร (2526 : 23) แสดงทัศนะเพิ่มเติมว่า การรับนักเรียนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติไม่มีสิทธิ์คัดเลือกนักเรียน และโดยปกติการรับนักเรียนเข้าเรียนจะต้องคำนึงถึงท้องที่และภูมิลาเนา ตามทะเบียนบ้านเป็นหลัก ซึ่ง สอดคล้องกับข้อเสนอของ วิทยุ สาธร (2519 : 187) ที่เสนอว่าสำหรับเด็กอายุในเกณฑ์บังคับเข้าเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาควรสอดส่องดูแล โดยเปรียบเทียบรายชื่อเด็กในเชตบริการของตน กับรายชื่อที่มีอยู่ ถ้าโรงเรียนราษฎรหรือโรงเรียนสังกัดอื่นอยู่ด้วย ก็ควรร่วมมือกันทุกฝ่าย สืบรวจให้ทราบว่ายังมีเด็กคนใดที่ไม่เข้าเรียนตามกฎหมายอีกบ้าง แล้วแจ้งให้สำนักงานการศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอทราบเพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

จะเห็นได้ว่า การรับนักเรียนเป็นการกิจของผู้บริหารที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบจะไม่ดำเนินการไม่ได้ และการดำเนินการตามภารกิจนี้ จะต้องเป็นไปตามระเบียบทุกประการ ความจำเป็นที่ผู้บริหารควรจะทราบอย่างยิ่ง คือ ปัญหาและอุปสรรคในการรับเด็กเข้าเรียน เพื่อจะได้หาแนวทางแก้ไข และพัฒนางานด้านนี้ต่อไป

4. การปรุมนิเทศนักเรียน และผู้ปกครอง

กู๊ด (Good. 1973 : 402) ให้ความหมายของการปรุมนิเทศไว้ว่า เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่ทำให้บุคคลได้รู้สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ขนบธรรมเนียม ประเพณี การจัดการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัว และ ภัยวิญ สาธ (2523 : 182) ให้ความหมายการปรุมนิเทศว่า การปรุมนิเทศเป็นวิธีหนึ่งที่ต้องใช้ในห้องเรียน คือ เมื่อมีคนใหม่เข้ามา ควรจะได้มีการฝึกอบรมระยะหนึ่ง แต่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526 : 179) ให้ความหมายการปรุมนิเทศว่า หมายถึง การให้คำชี้แจง แนะนำ แก่ผู้ปกครองนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องให้ทราบว่าควรปฏิบัติอย่างไร ที่ไหน เมื่อเกิดข้อสงสัย ติดตามสอบถามผู้ใด รวมทั้งการชี้แจงให้เข้าใจหลักสูตรหรือการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้ปกครองจะได้เข้าใจถูกต้อง และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน โดยช่วยเหลือในสิ่งที่โรงเรียนยังขาดอยู่ ส่วน สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2525 : 247) กล่าวว่า ความมุ่งหมายพื้นฐานของการปรุมนิเทศ คือ การช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับโรงเรียน ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ จุฑา บุรีภักดี (2528 : 94) ที่อธิบายไว้ว่า การปรุมนิเทศ คือการแนะนำการใช้ชีวิตในโรงเรียน ให้แก่นักเรียนเข้าใหม่ อันได้แก่ การแนะนำให้รู้จักสถานที่ต่าง ๆ ระเบียบต่าง ๆ การบริหารโรงเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องโสต และบุคลากรในโรงเรียนโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้นักเรียนได้รับความอบอุ่น สบายใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง และขจัดความกลัวซึ่งนักเรียนมีอยู่ให้หายไป

เนื้อหาของการปฐมนิเทศที่โรงเรียนควรเตรียมสำหรับรับการปฐมนิเทศนั้น ชูศักดิ์ เอกเพชร (2526 : 27) เสนอแนะว่า ควรประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของโรงเรียน ตลอดจนการแนะนำบุคคลที่สำคัญของโรงเรียน ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526 : 27) กล่าวว่า เนื้อหาในการปฐมนิเทศนั้น ควรประกอบด้วย การแนะนำครู ชี้แจงหลักสูตร การเรียนการสอน หน้าที่ของครู หน้าที่ของนักเรียน และหน้าที่ของผู้ปกครอง ซึ่งการปฐมนิเทศจะเน้นที่ผู้ปกครองเป็นสำคัญ เพราะเชื่อว่าผู้ปกครองเป็นผู้ที่สามารถให้ความช่วยเหลือเด็กในปกครอง ให้รู้จักปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ของโรงเรียนได้เร็วขึ้น อีกทั้งยังมีความเชื่อว่า การปฐมนิเทศจะช่วยให้ผู้ปกครองทราบนโยบายของโรงเรียน ตลอดจนการคอยติดตามดูแลเอาใจใส่ สนใจการมาเรียนของนักเรียนหรือบุตรหลานของตนอย่างใกล้ชิด

สนอง สุวรรณวงศ์ (2529 : 213) เสนอแนะหลักการของการปฐมนิเทศไว้ดังนี้

1. ต้องมีการวางแผนเกี่ยวกับโปรแกรมการปฐมนิเทศไว้เป็นการล่วงหน้า และกระทำอย่างรอบคอบทุกขั้นตอน โดยความร่วมมือของครูทุกฝ่าย
2. กิจกรรมต่าง ๆ ที่ควรจัดขึ้นในการปฐมนิเทศ ควรเป็นกิจกรรมที่อยู่ในขอบข่ายที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือนักเรียนทุก ๆ คน
3. การประเมินการปฐมนิเทศเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องกระทำ เพื่อจะได้ทราบว่า โปรแกรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นนั้น ได้บรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด มีปัญหาอะไร ทั้งนี้เพื่อเก็บเป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงแก้ไขในการจัดครั้งต่อไป และในการประเมินผลอาจใช้เครื่องมือง่าย ๆ ก็ได้ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม เป็นต้น

จึงกล่าวได้ว่า การปฐมนิเทศเป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับโรงเรียน และตัวเอง ทั้งสามารถใช้ชีวิตในโรงเรียนได้อย่างมีความสุข ไม่สร้างปัญหาให้แก่อาจารย์ ตลอดจนช่วยให้ผู้ปกครองสามารถให้ความช่วยเหลือเด็กได้ถูกต้องตามความต้องการ

5. การแก้ปัญหาให้นักเรียนขาดเรียน

ทุกคนในวงการศึกษาย่อมสนใจที่จะให้นักเรียนมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน จะต้องเอาใจใส่เรื่องนี้เป็นพิเศษ เนื่องจากการขาดเรียนย่อมเป็นอุปสรรคต่อการเรียนของเด็ก ในสังคมปัจจุบันยังถือว่า การดูแลให้นักเรียนไปโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เป็นการสร้างนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก เป็นการสร้างโอกาสให้เด็กได้รู้สึกที่สามารถเรียนต่อไปได้จนสำเร็จ (กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ 2531 : 58) ในเรื่องนี้ จุฑา บุรีภักดี (2528 : 70) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นที่รวมของเด็กจำนวนมาก เด็กเหล่านี้มีภูมิหลังที่แตกต่างกัน ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน เช่น เด็กบางคนเรียบร้อย บางคนชอบอยู่ตามลำพัง บางคนเกเร ก้าวร้าว เป็นการประพดิดที่ไม่ดี กลายเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียน และเป็นปัญหาทางสังคมในที่สุด สำหรับ วิทยุ สาร (2519 : 187-188) ได้บันทึกไว้ว่า ปัญหาที่นักเรียนขาดเรียน อาจมีสาเหตุมาจากบ้านอยู่ไกลโรงเรียน นักเรียนมีงานที่ต้องทำที่บ้าน เกิดการเจ็บป่วย ขาดแคลนทางการเงินและวัสดุอุปกรณ์การเรียน นอกจากนี้อาจมีสาเหตุที่เกิดจากโรงเรียน อันได้แก่ ระบบการเรียนการสอนที่ซับซ้อน ความเป็นมิตรในโรงเรียนไม่ดีพอ การบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนไม่สะดวก นักเรียนและผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการเรียนการสอน จากสาเหตุปัญหาเหล่านี้ ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรสำรวจหาสาเหตุและวิธีแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เหล่านี้ให้น้อยลง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 ก : 31) ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาและกำหนดวิธีการติดตามผลเกี่ยวกับปัญหาการขาดเรียนของนักเรียน โรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2524 ซึ่งออกตามความในมาตรา 5 และมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ความในข้อ 9 ของระเบียบกล่าวว่า "โดยไม่มีเหตุผลเพียงพอ เด็กจะหยุดเรียนเกินเจ็ดวันในหนึ่งเดือนไม่ได้ เด็กที่ขาดเรียนเกินสามวันในหนึ่งเดือน ให้โรงเรียนมีหนังสือเดือนไปยังผู้ปกครอง เด็กคนใดขาดเรียนเกินเจ็ดวันในหนึ่งเดือน ให้โรงเรียนออกหนังสือแจ้งผู้ปกครอง ส่งเด็กเข้าเรียนโดยพลัน เมื่อผู้ปกครองไม่ส่งเด็กเข้าเรียนตามหนังสือแจ้ง โรงเรียนจะ

ต้องรายงานคณะกรรมการภายในเจ็ดวัน นับตั้งแต่วันครบกำหนดให้ส่งเด็กเข้าเรียน ในทางปฏิบัติโรงเรียนจะต้องดำเนินการรูปแบบอื่น ๆ ก่อนที่จะดำเนินการตามกฎหมาย

ในเรื่องนี้ ตามข้อเสนอแนะของ เซอร์ มณิวงษ์ (2529 : 81-83) ให้ข้อเสนอในการจัดบริการของโรงเรียน เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา ดังนี้

1. บริการทุนการศึกษา มีนักเรียนจำนวนไม่น้อย ที่มีความสามารถในการเรียนแต่ต้องออกจากโรงเรียนเพราะขาดทุนทรัพย์ เพราะความจำเป็นต้องช่วยเหลือบิดามารดา หรือ ผู้ปกครองท่ามกลางกัน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้นักเรียนขาดเรียน
2. บริการเครื่องเขียนแบบเรียน
3. บริการเครื่องแบบนักเรียน
4. บริการอาหารกลางวัน

ในการแก้ปัญหานักเรียนขาดเรียนนั้น โรงเรียนต้องศึกษาสภาพปัญหาที่แท้จริงของนักเรียนว่ามีสาเหตุมาจากอะไร แล้วจึงเริ่มต้นแก้จากสาเหตุนั้น ๆ โรงเรียนต้องวางแผนแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน โดยใช้การประมณิเทศนักเรียนและผู้ปกครอง การอบรมศีลธรรม การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ดี หากมีความร่วมมือกันจริงจังทุกฝ่าย ก็สามารภที่จะแก้ปัญหาได้

กิจกรรมที่โรงเรียนจัดบริการให้แก่นักเรียน

1. การบริการสุขภาพ

ปัจจัยที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพและศักยภาพของคนในชาติ ประชาชนมีคุณภาพและศักยภาพสูง ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง แต่สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ "สุขภาพอนามัยและการศึกษา" จากความสำคัญอันนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 จึงกำหนดเป้าหมายไว้ว่า "เพื่อมุ่งเสริมสร้างคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์แก่สังคม โดยเน้นการศึกษาเพื่อความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคงและความผาสุกร่วมกันในสังคมไทยเป็นประการสำคัญ (กระทรวง

ศึกษาธิการ. 2524 : 1) โรงเรียนมีบทบาทสำคัญต่อการให้ความรู้ และจัดบริการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยต่อประชากรในวัยเรียน คือ นักเรียน เพราะโรงเรียนใกล้ชิดกับนักเรียน ปลูกฝังหรือปูพื้นฐาน หรือแนวทางที่ตัดแก่การดำรงชีวิตของนักเรียน งานสุขศึกษา งานส่งเสริม และงานบริการสุขภาพอนามัยในโรงเรียน จะได้รับผลสำเร็จเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และมีนโยบายในการปฏิบัติเป็นอย่างดี (เชาว์ มณีวงศ์. 2529 : 50)

ในเรื่องการบริการสุขภาพอนามัย กรมอนามัย (2526 ก : 1) เสนอแนะว่า การบริการสุขภาพอนามัยที่ครบถ้วนสมบูรณ์นั้น จะต้องประกอบด้วยบริการ 9 ประการ คือ

1. นักเรียนทุกคนมีบัตรสุขภาพประจำตัว
2. จัดโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ
3. เสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค
4. ส่งเสริมสุขศึกษา
5. นักเรียนได้รับการตรวจสุขภาพ
6. นักเรียนที่เจ็บป่วยได้รับการรักษา
7. มีการติดตามผลการรักษา
8. มีพยาบาลในโรงเรียน
9. มีโภชนาการในโรงเรียน

กรมอนามัย (2526 ข : 1) ให้ความเห็นว่า ขอบข่ายของการบริการสุขภาพอนามัยนักเรียน ควรประกอบด้วย

1. งานด้านสุขศึกษาในโรงเรียน
2. งานด้านสุขภาพในโรงเรียนและสิ่งแวดล้อม
3. งานด้านบริการสุขภาพอนามัยในโรงเรียน

ส่วน สุวิทยชัยธรรมาธิราช (2529 ข : 832) เสนอแนะว่า ขอบข่ายงานบริการสุขภาพอนามัยในโรงเรียน ควรครอบคลุมกิจกรรม 3 อย่างคือ

1. การบริการสุขภาพเป็นการตรวจสอบ หรือประเมินสุขภาพนักเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาความผิดปกติทางด้านสุขภาพของนักเรียนตั้งแต่ระยะแรก ๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสได้รับการช่วยเหลือทันเวลาที่ ทั้งยังเป็น การป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ และเป็นการปลูกฝังนิสัยในการรักษาและตรวจสุขภาพของตนเองอยู่เสมอ

2. การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง การจัดการควบคุมดูแล ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรียน ให้อยู่ในสภาพที่ถูกต้องสุขลักษณะ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้มีภาวะทางกาย อารมณ์ และสังคมที่ดี ช่วยป้องกันโรค ช่วยลดอุบัติเหตุ อีกทั้งยังเป็น การช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพอนามัยดี และสุขนิสัยที่ดีอีกด้วย

3. การสอนสุขศึกษา หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงภาวะทางสุขภาพของตนได้อย่างเหมาะสม เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขศึกษาได้รวมอยู่กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521

ตามความมุ่งหมายในการจัดบริการสุขภาพอนามัยนักเรียน กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2531 : 232) เสนอแนะว่า โรงเรียนควรจัดให้มีโครงการสุขภาพอนามัยขึ้น เพื่อช่วยดูแลและส่งเสริมให้นักเรียน ครู ตลอดจนเจ้าหน้าที่ คณงาน ภารโรง ของโรงเรียนมีสุขภาพดีขึ้น เพื่อจะได้เล่าเรียนและทำงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยโครงการสุขภาพควรมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อสอนให้นักเรียนรู้จักบำรุงรักษาสุขภาพของตนเองให้สมบูรณ์อยู่เสมอ
2. เพื่อสร้างให้นักเรียนเป็นผู้มีนิสัย และมีหลักในการดำรงชีวิตที่มีสุขภาพดี ให้นักเรียนได้รู้ว่า เขาจะเป็นผู้มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานของการที่จะมีชีวิตที่สมบูรณ์เป็นพื้นฐานให้สามารถช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือให้บริการแก่ครอบครัว ตลอดเวลาที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียน และเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว

3. มุ่งหมายให้โครงการมีอิทธิพลไปถึงบิดามารดาของนักเรียน และบุคคลอื่น ๆ โดยสามารถทำให้บุคคลเหล่านั้น เกิดมีนิสัยและทัศนคติที่จะช่วยกันเสริมสร้างสภาพครอบครัว และชุมชนให้มีความอยู่ดีกินดี มีสุขภาพสมบูรณ์สุข โดยทั่วกัน

4. เพื่อพัฒนาชีวิตอนาคตของนักเรียนแต่ละคนและของชุมชน ให้มั่นใจได้ว่า จะสามารถสร้างบุคคลรุ่นที่ 2, 3, 4 และต่อ ๆ ไป ให้มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรงมากขึ้น

ประมวล ดันยะ (2528 : 157-159) สรุปประเด็นสำคัญของความมุ่งหมายของการจัดบริการสุขภาพอนามัยนักเรียนไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. เป็นการบริการเกี่ยวกับการป้องกัน งานบริการนี้ก็เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยในภายหลัง การบริการเกี่ยวกับการป้องกันที่สำคัญ ได้แก่ บริการสุขภาพของนักเรียน เช่น ตรวจหู คอ จมูก ผิวหนัง หัวใจ ปอด เป็นต้น บริการเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ควรทำอย่างยิ่ง ดังคำกล่าวที่ว่า "กันไว้ดีกว่าแก้"

2. เป็นการบริการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล โรงเรียนเป็นที่รวมของนักเรียน และมีกิจกรรมมากมายในแต่ละวัน โอกาสที่นักเรียนจะประสบอุบัติเหตุย่อมมีมาก นอกจากนั้น โอกาสที่นักเรียนจะเจ็บป่วยเล็กน้อย ๆ เช่น ปวดศีรษะ ปวดท้อง ย่อมเกิดขึ้นได้ ดังนั้น โรงเรียนควรจัดให้มีห้องพยาบาลขึ้นในโรงเรียน จัดหายาสาวยุติประจำบ้าน เตียงพยาบาล เพื่อให้ให้นักเรียนนอนพักผ่อน และควรจัดครูทำหน้าที่เป็นพยาบาลเฝ้าประจำอยู่ การรักษาพยาบาลที่โรงเรียนนั้น เป็นเพียงการปฐมพยาบาลเท่านั้น การรักษาที่แท้จริงเป็นหน้าที่ของแพทย์ ดังนั้น หากนักเรียนมีอาการรุนแรง โรงเรียนต้องส่งให้แพทย์ทำการรักษาทันที

3. การบริการเกี่ยวกับการให้การศึกษาทางสุขศาสตร์แก่นักเรียน ช่วยให้ นักเรียนสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องในการระมัดระวังป้องกันโรค ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยเบื้องต้น เช่น อนามัยส่วนบุคคล ความปลอดภัย สุขภาพทั้งกายและจิตใจ โรคติดต่อ อันตราย อันตรายจากยาและสิ่งเสพติด ตลอดจนการขาดอาหารเบื้องต้น ซึ่งความรู้เหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเอง ตลอดทั้งครอบครัวของนักเรียนด้วย การให้การศึกษาทางสุขศาสตร์นั้น ทำได้หลายวิธีด้วยกัน เช่น การเขียนบทความ การประชุมชี้แจง การสอนในชั้นเรียน การสาธิตให้ดู เป็นต้น

4. การบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับอนามัย การให้บริการอนามัย นอกจากจะ บริการเกี่ยวกับการป้องกัน การรักษาพยาบาล และการให้การศึกษาทางสุขศาสตร์แล้ว ยังมี

งานบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและมีความจำเป็นที่โรงเรียนจะต้องจัดให้มี และควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น บริการห้องส้วม บริการน้ำดื่ม บริการที่ล้างมือล้างหน้า เป็นต้น

สุโขทัยธรรมมาธิราช (2526 ข : 839) ได้เสนอหลักการ วิธีการดำเนินงาน และการประเมินโครงการสุขภาพอนามัยไว้ ดังนี้

1. โครงการสุขภาพนักเรียนที่จัดขึ้น ต้องเป็นที่ยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน
2. โครงการสุขภาพในโรงเรียน ควรดำเนินการโดยคณะกรรมการ และมีบุคลากรรับผิดชอบในการบริการต่าง ๆ อย่างเพียงพอ
3. การจัดทำโครงการสุขภาพในโรงเรียน ควรดำเนินการโดยการใช้วิธีการประชาธิปไตย
4. จัดให้ครอบคลุมทั้งบริการสุขภาพ การจัดสิ่งแวดล้อม และการให้ความรู้ด้านสุขภาพ และองค์ประกอบเหล่านี้ต้องสัมพันธ์กัน
5. โครงการสุขภาพที่จัดขึ้นในโรงเรียน ควรให้บริการแก่นักเรียนทุกคนอย่างทั่วถึง ไม่ควรจัดเพื่อให้นักเรียนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะ
6. โครงการสุขภาพที่จัดขึ้นในโรงเรียน ควรเป็นบริการที่มุ่งป้องกันและส่งเสริมมากกว่าการให้การรักษายาบาล
7. โครงการสุขภาพในโรงเรียน ควรใช้บุคลากรทางการแพทย์ เช่น แพทย์พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่มีอยู่ในชุมชนให้เป็นประโยชน์มากที่สุด
8. โครงการสุขภาพในโรงเรียน ควรจัดให้มีความสอดคล้องกับโครงการสุขภาพของชุมชนด้วย
9. โครงการสุขภาพในโรงเรียน ควรเป็นโครงการที่สามารถถ่ายทอดไปยังการเรียนรู้ ไปสู่ครอบครัวและชุมชนได้ด้วย

สำหรับวิธีการดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียน มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. สํารวจสํวภาพของนักเรียน ด้วยการประเมินคุณภาพ ซึ่งจะช่วยให้โรงเรียนได้ทราบถึงภาวะทางสํวภาพของนักเรียนด้านต่าง ๆ อาจทำได้โดยการสังเกต สัมภาษณ์ ตรวจสอบสํวภาพ และดูจากบัตรสํวภาพประจำตัวนักเรียน ทั้งนี้ เพื่อจะได้ทราบภาวะสํวภาพของนักเรียนว่ามีปัญหาอย่างไร หรือไม่

2. ศึกษาปัญหาและความต้องการด้านสํวภาพของนักเรียน เมื่อสํารวจภาวะสํวภาพของนักเรียนแล้ว อาจพบว่านักเรียนบางส่วนมีปัญหาด้านสํวภาพ อาจนำเอาปัญหาสํวภาพของนักเรียนที่พบมาศึกษา เพื่อทราบปัญหา และความต้องการความช่วยเหลือด้านสํวภาพที่แท้จริงของนักเรียน

3. จัดทำโครงการสํวภาพขึ้นในโรงเรียน ด้วยความร่วมมือของบุคลากรต่าง ๆ โดยพิจารณาถึงงานที่จะทำว่ามีอะไรบ้าง จะทำอย่างไร งานด้านจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสํวลักษณะจะต้องทำอะไรบ้าง เมื่อพิจารณางานแต่ละด้านที่จะต้องทำ และรู้งานที่จะต้องทำนั้นเป็นอย่างไรแล้วก็พิจารณาตัวบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบงานแต่ละอย่าง โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ และทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่จะต้องทำงานนั้นว่า แต่ละคนต้องทำอะไร จะต้องเกี่ยวข้องกับประสานงานกับใคร เมื่อใด เป็นต้น

ในเรื่องการประเมินโครงการสํวภาพ เมื่อโครงการสํวภาพได้ดำเนินไประยะหนึ่งจะต้องมีการติดตามประเมินโครงการว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น การประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ซึ่งสามารถกระทำได้ทุกขั้นตอนของโครงการ การประเมินที่ดีจึงไม่ใช่เพียงการประเมินผลเมื่อโครงการได้เสร็จสิ้นแล้วเท่านั้น แต่ควรประเมินตั้งแต่ก่อนเริ่มโครงการ เพื่อจะได้ทราบภาวะสํวภาพของนักเรียนและบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียนว่าเป็นอย่างไร เพื่อจะได้เป็นพื้นฐานในการพิจารณาความก้าวหน้าของโครงการต่อไป ประเมินระหว่างดำเนินการ เพื่อจะได้ทราบถึงการจับบริการต่าง ๆ ความร่วมมือ การประสานงานวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ ว่ามีปัญหามาทางปฏิบัติอย่างไรหรือไม่ การประเมินภายหลังโครงการได้เสร็จสิ้นลงแล้ว ว่าได้บรรลุเป้าหมายหรือไม่ นอกจากนี้ สุโขทัยธรรมมาธิราช (2526 ข : 839) ยังได้เสนอแนะต่อไปอีกว่า ในการประเมินทุกครั้ง จะต้องครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. ปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ อันได้แก่ ตัวนักเรียน และบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน นโยบายด้านสุขภาพของโรงเรียน อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยพิจารณาว่าสิ่งเหล่านั้น มีส่วนส่งเสริมโครงการสุขภาพมากน้อยเพียงใด

2. การดำเนินงานโครงการ ได้แก่ วิธีการจัดบริการต่าง ๆ ของโครงการ ความร่วมมือประสานงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สัมพันธภาพระหว่างผู้ร่วมงาน โดยพิจารณาว่าสิ่งเหล่านี้ได้มีส่วนช่วยให้โครงการดำเนินไปด้วยความราบรื่น เรียบร้อยเพียงใด

3. ผลที่ได้จากโครงการ ได้แก่ ผลลัพธ์ที่ได้เมื่อโครงการเสร็จสิ้นลง โดยต้องพิจารณาว่า ผลที่ได้จากโครงการเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด การที่จะได้ผลลัพธ์มาได้อาจทำได้โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ ตรวจสอบได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ถึงพฤติกรรมด้านสุขภาพ และภาวะสุขภาพของผู้เกี่ยวข้อง เช่น นักเรียน ครู บุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน

สรุปได้ว่า การบริการสุขภาพ เป็นการบริการที่สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีขึ้น และจัดให้ถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้ เพราะจะได้ฝึกนักเรียนให้มีลักษณะที่ดีติดตัว และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันทั้งที่โรงเรียนและในสังคม โรงเรียนจึงระลึกเสมอว่า "ป้องกันไว้ก่อนดีกว่าต้องคอยแก้ไข"

2. การจัดอาหารกลางวัน

ปัจจัยของการสร้างคนให้มีคุณภาพขึ้นมูลฐานประการหนึ่ง คือ "อาหาร" เพราะอาหารเป็นสิ่งจำเป็นที่มีต่อความเจริญเติบโตของร่างกายและสติปัญญา (เชอร์ มิงวอร์ช. 2529 : 63) ชวลิต รัตนกุล (2518 : 5) ซึ่งให้เห็นประโยชน์ของอาหารที่มีต่อความเจริญของร่างกาย และสติปัญญาของบุคคลว่า ถ้าบุคคลได้รับอาหารที่มีคุณค่าเพียงพอมาโดยตลอด ตั้งแต่เกิด บุคคลนั้นก็จะมีโอกาสที่จะมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ทั้งสติปัญญาก็เจริญงอกงามเต็มที่ เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลขาดแคลนอาหาร อาหารไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยแรกเกิดและวัยเด็ก จะไม่มีโอกาสที่จะเจริญเต็มที่ทั้งร่างกายและทางสติปัญญา ในเรื่องนี้ศูนย์ฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ประจำเขตการศึกษา 3 (2530 :

อ้างอิงสถิติของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข) ว่าในปี พ.ศ. 2525 พบว่าเด็กก่อนวัยเรียน (อายุ 0-5 ปี) จำนวนประมาณ 6,400,000 คนเป็นโรคขาดสารอาหารประมาณ 3,000,000 คน ซึ่งมีทั้งขาดในระดับรุนแรง ปานกลาง และเล็กน้อย และยังพบว่า เด็กในวัยเรียน (อายุ 6-14 ปี) ซึ่งมีจำนวนประมาณ 9,700,000 คน เป็นโรคขาดสารอาหารถึง 4,800,000 คน หรือร้อยละ 40.50

จากข้อมูลดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2525 ข : 29) เล็งเห็นถึงความสำคัญและระบุว่า โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน เป็นโครงการส่งเสริมการจัดอาหารให้นักเรียนได้รับประทานกลางวันในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมโภชนาการที่ดี การเลือกอาหารที่ถูกต้องตามกำลังเงินและเศรษฐกิจ ทั้งยังส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมของเด็ก สำหรับ อีรวุฒิ ประทุมพันธ์ (2526 : 58) กล่าวว่า การบริการอาหารกลางวัน หมายถึง วิธีการใด ๆ ก็ตามที่จะให้นักเรียนได้มีอาหารกลางวันรับประทาน มิได้หมายเฉพาะการจัดอาหารจากหมายให้แก่เด็กนักเรียนเพียงอย่างเดียว ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527 ค : 9) ได้กำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด จัดบริการอาหารกลางวันขึ้นทุกโรงเรียน โดยให้เงินสนับสนุนระยะเริ่มต้นทุกโรงเรียน และ จารีล นองมาก (2524 : 26) มีความเห็นว่า โรงเรียนประถมศึกษา ควรให้บริการอาหารกลางวันที่มีคุณภาพเพียงพอ ซึ่ง พินัส หันนาคินทร์ (2529 : 318) เชื่อว่า เมื่อโรงเรียนจัดบริการอาหารกลางวัน นักเรียนจะได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ถูกสุขลักษณะ ประหยัด และยังได้มีการฝึกมารยาทในการรับประทานอาหารอีกด้วย

ความมุ่งหมายของการจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียน บัญญา สมบูรณ์ศิลป์ (2523 : 146) เสนอแนะถึงความมุ่งหมายของการจัดอาหารกลางวันว่า ไม่ควรทำเป็นการค้าเพื่อหากำไร แต่ความมุ่งเพื่อประโยชน์ที่จะให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนโดยตรง ดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารกลางวัน ที่มีปริมาณและคุณภาพ ได้สัดส่วนตามหลักโภชนาการ เพื่อช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพดี
2. เพื่อให้นักเรียนได้รับประทานอาหารราคาถูก เป็นการช่วยประหยัดเงินแก่นักเรียนและผู้ปกครอง

3. เพื่อช่วยให้นักเรียนที่มีความขัดสนด้านการเงิน ได้มีอาหารรับประทาน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย
4. เพื่อช่วยให้นักเรียนและครู รับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ
5. เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักเรียนและครู ในการรับประทานอาหารกลางวัน
6. เพื่อช่วยป้องกันโรคขาดธาตุอาหาร หรือสารอาหารให้แก่ นักเรียน
7. เพื่อเป็นตัวอย่างด้านโภชนาการให้แก่ นักเรียนและผู้ปกครอง
8. เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาของนักเรียน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ วิชาการต่าง ๆ ในภาคปฏิบัติจริง เช่น ชนิด ประโยชน์ คุณค่าอาหาร การจัด การปรุง การ ถนอมอาหาร มารยาทในการรับประทานอาหาร เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527 ค : 14) ตั้งจุดมุ่งหมาย ของโครงการอาหารกลางวัน ให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดดำเนินการ ดังนี้

1. เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 โดยบูรณาการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีกลุ่มงานพื้นฐาน อาชีพเป็นแกนกลาง
2. เพื่อให้นักเรียนรับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณค่า และปริมาณ เพียงพอแก่ความต้องการของร่างกาย
3. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวัน
4. เพื่อสร้างนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหารกลางวัน
5. เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการศึกษแก่ชุมชน และนำชุมชนเข้า มามีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน

หลักในการจัดบริการอาหารกลางวันแก่นักเรียน ชีวรุจิ ประทุมพรรัตน์ (2526 : 59) เสนอแนะว่า ต้องคำนึงถึงความต้องการอาหารกลางวันของนักเรียนวัยต่าง ๆ การจัด เตรียมอาหารต้องได้มาตรฐาน ถูกต้องตามหลักโภชนาการ และจะต้องจัดอาหารที่มีคุณภาพดี ราคาถูก ส่วน สุโขทัยธรรมมาธิราช (2526 ข : 834) เสนอแนะหลักการในการจัดบริการ อาหารกลางวันในโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. มุ่งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นสำคัญ ในการจัดอาหารกลางวัน ทางโรงเรียนไม่ควรมุ่งเพื่อหวังผลกำไร แต่ควรมุ่งเพื่อจะส่งเสริมเด็กที่ยากจน และ เด็กทั่ว ๆ ไปให้ได้รับประทานอาหารที่ดีในราคาที่ถูก ที่นักเรียนทุกคนสามารถที่จะซื้อรับประทานได้ เงินที่ได้จากการขายอาหารนี้ หากมีกำไรบ้างเล็กน้อย ก็ควรรักษาไปปรับปรุงการจัดอาหารให้ดีขึ้น หรือนำไปใช้สำหรับอุปกรณ์เครื่องใช้ที่สึกหรอ แต่ไม่ควรนำไปใช้เพื่อกิจการอื่น ๆ ของโรงเรียน

2. มุ่งที่คุณค่าทางโภชนาการ การจัดอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการนั้น ควรจะมีให้มีครบทั้ง 5 หมู่ เช่นอาหารประเภทเนื้อสัตว์ต่าง ๆ แป้ง ผัก ผลไม้ และไขมัน ซึ่งทางโรงเรียนควรจัดให้ครบทั้ง 5 หมู่ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้จัดรายการอาหารจะต้องพิจารณาถึงสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนในท้องถิ่นของตนด้วยว่า เด็กในท้องถิ่นนั้นขาดสารอาหารประเภทใดมาก ครูก็อาจจัดอาหารประเภทที่ขาดเพิ่มเติมให้มากขึ้น

3. มุ่งให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา การจัดอาหารกลางวัน นอกจากจะช่วยให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่ถูกต้องสุขลักษณะโภชนาการแล้ว ยังเป็นโอกาสอันดีที่จะช่วยให้นักเรียนได้ ศึกษาด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดรายการอาหาร การเลือกซื้ออาหาร การปรุงอาหาร การอนามัย การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ เข้าร่วมและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไปด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียนอีกด้วย

สำหรับรูปแบบของการจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียน สามารถจัดได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความมุ่งหมาย และสภาพความพร้อมของโรงเรียน จากการศึกษาวิจัยรูปแบบของการจัดโครงการอาหารกลางวัน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527 ก : 25) กำหนดรูปแบบให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดดำเนินการ 4 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบเพิ่มเติม เป็นรูปแบบการจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนนำอาหารมาจากบ้าน แล้วทางโรงเรียนจัดทำอาหารคาว (กับข้าว) หรืออาหารหวาน (ขนม) เพิ่มเติมให้ทุกวันเพื่อให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าตามหลักโภชนาการ และได้รับประทานอาหารครบถ้วน

2. รูปแบบอาหารจานเดียว เป็นรูปแบบการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนทั่วไป สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากราคาถูก ประกอบง่าย และมีคุณค่าทางอาหารครบ เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการจัดสลับกับรูปแบบอื่น ๆ เพราะบางครั้งนักเรียนอาจจะเบื่อข้าว โรงเรียนก็อาจทำอาหารจานเดียว ซึ่งมีให้เลือกหลายชนิด เช่น ขนมจีนน้ำยา ก๋วยเตี๋ยวราดหน้า ข้าวผัด ข้าวราดแกง ข้าวมันไก่ เป็นต้น

3. อาหารชุด เป็นรูปแบบการจัดอาหารกลางวัน ที่สมบูรณ์ที่สุดทั้งปริมาณและคุณค่าทางโภชนาการ ประกอบด้วยข้าว กับข้าว ขนม หรือผลไม้ รูปแบบนี้นักเรียนต้องแจ้งความประสงค์รับประทานอาหารเป็นรายเดือน ซึ่งทางโรงเรียนทราบจำนวนที่แน่นอน เพื่อทางโรงเรียนจะได้เตรียมอาหารได้เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ซึ่งรูปแบบนี้เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดใหญ่

4. รูปแบบประสม เป็นรูปแบบการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียน ที่มีตั้งแต่หนึ่งรูปแบบขึ้นไป อาจเป็นรูปแบบที่หนึ่งในวันจันทร์ แล้ววันอังคารโรงเรียนจัดอาหารรูปแบบที่สอง หรือบางโรงเรียนอาจดำเนินการให้นักเรียนรับประทานอาหารเช้าเป็นรายเดือน และนักเรียนบางส่วนซื้อข้าวราดแกง ซึ่งจากทั้งสามแบบที่กล่าวข้างต้น โรงเรียนอาจจัดสลับกันเราเรียกการจัดอาหารกลางวันแบบนี้ว่า รูปแบบประสม

ส่วนขั้นตอนในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527 ก : 15-18) กำหนดให้โรงเรียนในสังกัด ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาและสำรวจข้อมูล เป็นขั้นตอนเบื้องต้นของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งโรงเรียนต้องเตรียมข้อมูลให้พร้อม เพื่อช่วยในการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวัน เมื่อโรงเรียนดำเนินการศึกษา และสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้การจัดทำอาหารกลางวัน ได้รับผลตามความมุ่งหมาย โรงเรียนควรแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวันขึ้น เพื่อปฏิบัติตามนโยบาย จุดมุ่งหมาย ควบคุมดูแล ให้ข้อเสนอแนะ และสนับสนุนให้ความร่วมมือช่วยเหลือ เพื่อ

ให้การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพ จึงให้หัวหน้าสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวัน ประกอบด้วยหัวหน้าสถานศึกษา ผู้ช่วยหัวหน้าสถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่น กรรมการศึกษา 1 ใน 3 ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ครูที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูโภชนาการ ครูเกษตร ครูการเงิน และครูหัวหน้าโครงการ

3. ประชุมคณะกรรมการและจัดทำโครงการ เมื่อโรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวันแล้ว ประธานควรนัดประชุม เพื่อพิจารณาวางแผนในการจัดการ โดยเฉพาะเรื่องที่สำคัญ ๆ ซึ่งควรให้ที่ประชุมพิจารณา

4. การดำเนินงานตามโครงการ การดำเนินงานตามโครงการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนต้องคำนึงถึงขั้นตอนของกิจกรรมตามลำดับ คือ การเตรียมผลผลิต การเตรียมอาหาร การรับประทานอาหาร การเก็บล้าง การจัดการ และการถนอมอาหาร

5. การประเมินโครงการ โรงเรียนควรประเมินโครงการ เพื่อปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น เช่น โรงเรียนสามารถบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวันได้หรือไม่ การเจริญเติบโตของนักเรียนมีพัฒนาการดีขึ้นหรือไม่ ฯลฯ

จากที่นำเสนอเกี่ยวกับการบริการอาหารกลางวันสำหรับนักเรียน สรุปได้ว่า เพื่อประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ ดังนี้

1. นักเรียนได้เรียนรู้หลักปฏิบัติเกี่ยวกับโภชนาการ การเกษตร ฯลฯ จาก การปฏิบัติจริง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
2. นักเรียนมีสุขภาพดีขึ้น มีความสามารถในการเรียน ส่งผลให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต
3. นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันอย่างทั่วถึง โดยที่บิดามารดา หรือผู้ปกครองเสียค่าใช้จ่ายอย่างประหยัด
4. นักเรียนมีพัฒนาการที่ดี ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อันจะส่งผล ให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การบริการแนะแนว

งานในหน้าที่ของครูทุกคนนั้น นอกจากการสอนเพื่อให้เด็กเรียนเกิดปัญญา ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ แล้ว ยังมีบทบาทในการ "แนะแนว" สอดแทรกอยู่ด้วยเป็นอย่างมาก งานแนะแนวมีส่วนในการพัฒนานักเรียนในทุกด้าน นับตั้งแต่วันแรกที่นักเรียนมาโรงเรียน จนกระทั่งถึงการติดตามผลหลังจากนักเรียนออกจากโรงเรียนไปแล้ว (กระทรวงศึกษาธิการ 2527 : 1) ในทำนองเดียวกัน รัตนา นิธิรัฐศรี (2528 : 1) กล่าวว่า โรงเรียนในปัจจุบันต้องจัดการศึกษา จัดกิจกรรมและบริการให้แก่เด็กเรียน เพื่อให้เด็กเรียนได้บรรลุเป้าหมายการศึกษาที่วางไว้ งานบริการเป็นงานที่จัดขึ้น เพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ งานบริการนักเรียนในโรงเรียนมีหลายประเภท แต่ละประเภทมีความสำคัญด้วยกันทั้งสิ้น และบริการทุกชนิดจะต้องมีลักษณะที่สัมพันธ์กันทางปฏิบัติ จึงจะทำให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ผลตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการแนะแนว ซึ่งสอดคล้องกับ สอนง สุวรรณวงศ์ (2529 : 180) ที่กล่าวว่า การแนะแนวเป็นงานที่สำคัญและได้รับความสนใจจากสถานศึกษาทุกระดับ เพราะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การแนะแนวสามารถช่วยให้นักเรียนพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับศักยภาพของตน เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมที่สงบสุข และ กระทรวงศึกษาธิการ (2532 ก : 1) บันทึกไว้ว่าการแนะแนวช่วยให้นักคนรู้จักตนเอง รู้จักโลกรอบตัว ด้วยกลวิธีและเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในส่วนที่เกี่ยวกับความหมายของการแนะแนว นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ในหลายลักษณะด้วยกัน กู๊ด (Good, 1973 : 194) ให้คำจำกัดความว่า การแนะแนว เป็นการให้ความช่วยเหลือแบบหนึ่งแก่นักเรียน นอกเหนือจากการเรียนการสอนตามปกติ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้เขารู้จักสำรวจส่วนที่ดีและส่วนที่บกพร่องของตน และใช้ผลการสำรวจนั้นเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2532 ก : 1) ที่กล่าวถึง ความหมายของการแนะแนวว่า การแนะแนวหมายถึง กระบวนการหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อม สามารถเลือกตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และสามารถปรับตัวเข้า

กับสภาพแวดล้อม และสถานะการต่าง ๆ ได้ สำหรับ รัตนา นิธิยุริศ (2528 : 3) บันทึกความหมายของการแนะแนวไว้ว่าการแนะแนว หมายถึง กระบวนการหรือกรรมวิธีของการช่วย ให้บุคคลเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นทุก ๆ ด้าน และช่วยบุคคลนั้นได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ส่วน พัลลิส หันมาคินทร์ (2529 : 236) ให้ความหมายของการแนะแนวว่า การแนะแนว หมายถึง ความช่วยเหลือที่คนหนึ่ง ๆ ให้แก่อีกคนหนึ่ง ในการเลือกและปรับปรุงตนเอง เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การแนะแนวมุ่งที่จะช่วยให้ผู้ที่รับการช่วยเหลือนั้นได้เจริญขึ้น มีความเป็นตัวของตัวเอง และรู้จักรับผิดชอบในตัวเองยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ วิชัย ทวีพรมย์ (2520 : 1) ที่กล่าวว่า การแนะแนว เป็นกระบวนการที่ช่วยเหลือบุคคล ให้เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เขาสามารถนำตนเองได้ สำหรับ วิญญา สาธร (2526 : 202) มีความเห็นว่าการ จัดบริการแนะแนวเป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียน และช่วยในด้านการรักษา ระเบียบวินัยของโรงเรียนด้วย

จากความหมายที่นักการศึกษาาระบุไว้ พอให้เห็นเป็นแนวทางในการจัดบริการแนะแนว อย่างไรก็ตาม การจัดบริการแนะแนว ยังต้องยึดปรัชญาสำคัญ ซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ (2532 ก : 2) ได้ระบุไว้ ดังต่อไปนี้

1. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา ความสนใจ ความสามารถ ความถนัด และเจตคติ
2. บุคคลเป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีศักยภาพแฝงอยู่ในตนควรพัฒนาให้เจริญขึ้นทุกด้าน
3. บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปด้วยดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยและสาเหตุการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ
4. พฤติกรรมทุกอย่างของบุคคลย่อมมีสาเหตุ การที่บุคคลแสดงออกอย่างไร หรือเป็นเช่นไร ย่อมเกิดจากตนเองและสิ่งแวดล้อมเป็นต้นเหตุ
5. บุคคลย่อมมีศักดิ์ศรีและความต้องการการยอมรับซึ่งกันและกัน
6. ธรรมชาติของคนอยู่รวมกันเป็นสังคม จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ การที่จะจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 นั้น กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 2 - 3) ได้เสนอหลักการของการแนะแนวในโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. การจัดการแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษา จะต้องจัดเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา และให้สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา หลักการ และจุดหมายของหลักสูตร รวมทั้งวัตถุประสงค์ของโรงเรียนประถมศึกษาด้วย
2. การแนะแนวจะต้องสอดแทรกอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนของครูทุกคนและจะต้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับการเรียนรู้ทางวิชาการ และพัฒนาการด้านอื่น ๆ ตามจุดหมายและหลักการของหลักสูตร
3. การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษา ควรถือเป็นหน้าที่ของครูทุกคนในการดำเนินการร่วมกัน
4. โรงเรียนควรจะช่วยกันพัฒนาเด็กให้เจริญงอกงามเต็มความสามารถของแต่ละบุคคล และทุกด้าน ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม
5. การจัดบริการแนะแนว จะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อ ได้มีการวางนโยบาย และแผนปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กสามารถพัฒนาตนเองได้
6. การบริการแนะแนวจะต้องจัดขึ้นสำหรับเด็กทุก ๆ คน ไม่เฉพาะเด็กที่มีปัญหาเท่านั้น
7. การจัดบริการแนะแนว จะบรรลุผลสำเร็จก็ต่อเมื่อได้รับความช่วยเหลือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน
8. การจัดบริการแนะแนว ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคนเป็นประการสำคัญ
9. การจัดบริการแนะแนวต้องสัมพันธ์กับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หรืออาจเกิดขึ้นในอนาคต

10. ผู้ปฏิบัติงานด้านแนะแนว อาจจะมีความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กอย่างดียิ่ง

ในเรื่องจุดหมายของการบริการแนะแนวกระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 3 - 4) เสนอแนะว่า จุดหมายของการบริการแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษา ควรมีดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของนักเรียนให้เป็นไปด้วยดี ตั้งแต่ขั้นต้น ๆ ของชีวิต
2. เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น อันจะเป็นการขัดขวางพัฒนาการของเด็ก
3. เพื่อสร้างเสริมบุคลิกภาพที่พึงประสงค์และแก้ไขปัญหาการปรับตัวของเด็ก
4. เพื่อส่งเสริมสมรรถภาพทางการศึกษาเล่าเรียนของเด็กให้ มีความพร้อมและการตั้งต้นที่ดี
5. เพื่อสนองความต้องการ ความสนใจ และความสามารถอื่น ๆ ของนักเรียนแต่ละคน
6. เพื่อช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น บิดา มารดา ผู้ปกครอง ได้เข้าใจและร่วมมือกันพัฒนาเด็ก

สำหรับ ประหยัด ลักษณะงาม (2524 : 4 - 5) บันทึกจุดหมายของการบริการแนะแนวไว้ดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจตนเอง สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง โดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของเด็กแต่ละคน
2. เพื่อช่วยให้นักเรียนแต่ละคน มีความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อม และช่วยให้นักเรียนดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
3. เพื่อช่วยเด็กที่มีปัญหาส่วนตัวให้มีความเข้าใจตนเอง และสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง
4. เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีวิจรรย์ภาพในการตัดสินใจเลือกสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

5. เพื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็ก ให้คณะครูที่เกี่ยวข้องได้ศึกษา อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจเด็กได้ดีขึ้น เป็นการส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีของครูกับนักเรียน

6. เพื่อช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ปกครองได้เข้าใจเด็กดีขึ้น เป็นประโยชน์ในการพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็ก

7. ช่วยให้โรงเรียนมีข้อมูล เพื่อประกอบการเรียนการสอน และเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับธรรมชาติ ความสนใจ และความต้องการของเด็ก

8. เพื่อช่วยป้องกันหรือลดปัญหาเกี่ยวกับความสูญเสียทางการศึกษาที่จะเกิดกับเด็ก เช่น การสอบตกซ้ำชั้น การขาดเรียน การศึกษาต่อ และการเลือกอาชีพไม่เหมาะสมกับความถนัด และสติปัญญา

การบริหารแนะแนวในสถานศึกษานั้น ปกติไม่สามารถแยกออกจากกันเป็นประเภทได้ ทั้งนี้ เพราะว่าการแนะแนว มีความมุ่งหมายที่จะให้ความช่วยเหลือเด็ก ในการพัฒนาตนเอง และการแก้ปัญหาโดยทั่ว ๆ ไป แต่หากจะแยกเพื่อจัดโครงสร้างเกี่ยวกับงานการจัดบริการ ก็สามารรถแบ่งเป็นประเภทได้ ซึ่ง รัตนา หิรัญรัตน์ (2528 : 26 - 29) และสนอง สุวรรณวงศ์ (2529 : 103) มีความเห็นคล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. การแนะแนวทางการศึกษา เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยให้นักเรียนได้ประสบความสำเร็จในการศึกษา ได้พัฒนาในด้านการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น เช่น การปรับตัว การเลือกวิชาเรียน การใช้เวลาเพื่อการเรียน การใช้อาคารสถานที่ การใช้อุปกรณ์การศึกษาด้วยตนเอง การประมาณตนในการเลือกวิชาเรียน

2. การแนะแนวอาชีพ เป็นกระบวนการหรือกรรมวิธีต่าง ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียน รู้จักเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง รวมทั้งรู้วิธีการเตรียมตัวในการประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพที่ก้าวหน้า การเตรียมตัวสอบแข่งขันเข้าทำงาน การทดลองปฏิบัติงาน

3. การแนะแนวส่วนตัวและสังคม เป็นกระบวนการและกรรมวิธีต่าง ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียน รู้จักปรับตัวในการเข้าสังคมกับเพื่อนฝูง และสิ่งแวดล้อม เพื่อการมีสุขภาพจิตที่ดี รวมทั้งการรู้จักบาปผิดตนให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการคับข้องใจ

ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2532 ก : 30) สรุปว่าขอบข่ายของการบริการแนะแนว
ควรมี 5 บริการ ดังนี้

1. บริการการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นการรวบรวม
รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวนักเรียน ในเรื่องความสนใจ ความสามารถ ความถนัด เจตคติ
อารมณ์ ลักษณะนิสัย ฯลฯ พร้อมทั้งสิ่งแวดล้อมของนักเรียน เช่น สภาพความสัมพันธ์ของสมาชิก
ภายในบ้าน อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ฯลฯ ทั้งนี้ เพื่อให้ครูรู้จักนักเรียน และ
นักเรียนรู้จักตนเองมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อนำเอาข้อมูลรายละเอียดดังกล่าว ไปใช้ประโยชน์
ในการบริการแนะแนว

2. บริการสนเทศ เป็นงานเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรู้ให้แก่นักเรียน เพื่อ
ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในด้านการศึกษา อาชีพ และสังคมอย่างกว้างขวาง สามารถนำ
ความรู้ความเข้าใจเหล่านั้นไปพิจารณา และตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษา การประกอบอาชีพ
และปรับปรุงบุคลิกภาพได้อย่างเหมาะสม

3. บริการให้คำปรึกษา เป็นการพูดคุยที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและ
สิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การป้องกันปัญหา ตัดสินใจแก้ปัญหา หรือพัฒนาสิ่งที่ตนเองปรารถนาอย่าง
เหมาะสม โดยที่นักเรียนผู้ซึ่งได้รับบริการให้คำปรึกษา พร้อมทั้งจะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้นมา
หลังจากการตัดสินใจกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดของตน

4. บริการจัดวางตัวบุคคล เป็นงานที่จะช่วยให้นักเรียน ได้รับประสบการณ์
การฝึกฝน หรือการสงเคราะห์ช่วยเหลือตามควรแก่กรณี ขณะที่อยู่ในโรงเรียนและออกจาก
โรงเรียนไปแล้ว

5. บริการติดตามและประเมินผล เป็นงานติดตามผลการดำเนินงานบริการ
ต่าง ๆ ที่จะจัดให้แก่ นักเรียน บริการติดตามผลและประเมินผล มีสองงานคือ งานติดตามและ
ประเมินผล งานติดตามผลมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งจะ เป็นประโยชน์
ในการช่วยนักเรียนแต่ละคน ให้สามารถแก้ปัญหาและปรับปรุงตนในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม
และ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประเมินผลการดำเนินงานบริการแนะแนวและงานอื่น ๆ ของโรงเรียน

งานประเมินผล มีวัตถุประสงค์ เพื่อพิจารณาผลที่ได้จากการดำเนินโครงการบริการแนะแนวว่า มีคุณค่ามากน้อยเพียงใด การดำเนินงานบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการดังกล่าว จะต้องครอบคลุม การบริการแนะแนว ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ

การจัดบริการแนะแนว เป็นหน้าที่ของคณะครูอาจารย์ทุกคนในสถานศึกษา แต่ผู้รับผิดชอบ สูงสุด ได้แก่ หัวหน้าสถานศึกษาหรือผู้บริหารของสถานศึกษานั้น ซึ่งจะต้องเห็นความสำคัญให้การ สนับสนุน ฉะนั้น เพื่อให้ผู้บริหารจะได้มีแนวปฏิบัติตนในการดำเนินงานบริการแนะแนวอย่างมีประสิทธิภาพ สวรรค์ เข็มเรือง (2523 : 142) สรุปบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่องานบริการแนะแนว ในโรงเรียน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาให้ทราบถึงปัญหาและความสำคัญของโครงการแนะแนวโดยละเอียด และให้การสนับสนุน
2. ชี้แจง ทำความเข้าใจกับบุคคลทุกฝ่ายของโรงเรียน ให้ทราบถึงโครงการ บริการแนะแนว คุณค่า หน้าที่ของแต่ละฝ่าย และขอความร่วมมือจากทุกฝ่าย
3. ชี้แจง ทำความเข้าใจ และประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียน/ชุมชน
4. จัดตั้งคณะกรรมการบริการแนะแนว เพื่อช่วยดำเนินงานดำเนินไปด้วยความ เรียบร้อย
5. อำนวยความสะดวกในด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และจัดบุคลากรให้แก่ ฝ่ายบริการแนะแนว
6. จัดให้มีการอบรมครูในโรงเรียนเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจในงานบริการ แนะแนว เพื่อที่จะให้ความร่วมมือประสานงานกันได้อย่างถูกต้อง
7. กำหนดและมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบโดยชัดเจน ให้แก่บุคลากรฝ่าย ต่าง ๆ
8. กำหนดแผนงาน โครงการบริการแนะแนวของโรงเรียน ร่วมกับครูแนะแนว โดยให้สอดคล้องกับปรัชญา นโยบาย และแนวการจัดดำเนินงานของโรงเรียน
9. ควบคุมให้การดำเนินงานเป็นไปตามที่กำหนดไว้ รวมทั้งประเมินผลงาน ทุก ๆ ระยะเวลา

จึงสรุปได้ว่า การจัดบริการแนะแนว นับเป็นภารกิจที่สำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถประสานงานให้ครูอาจารย์ในโรงเรียน จัดงานบริการแนะแนวอย่างเต็มความสามารถ และเกิดประโยชน์สูงสุด

4. การบริการนักเรียนขาดแคลนและทุนการศึกษา

การบริการนักเรียนขาดแคลน เป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนด้านต่าง ๆ ที่นับว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน การที่มีบริการนี้ขึ้นในโรงเรียนสุวิทยัฒรมาธิราช (2526 ก : 851) ได้ระบุถึงวัตถุประสงค์ของการบริการนักเรียนขาดแคลนไว้ดังนี้

1. เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนที่ขาดแคลน มีโอกาสได้ศึกษาเท่าเทียมกับเด็กปกติอื่น ๆ
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนที่ขาดแคลน ได้รับการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ที่ไม่สามารถจะหาเองได้
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนที่ขาดแคลนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น
4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ

สำหรับการให้บริการนักเรียนขาดแคลน เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสได้ศึกษาอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข ทางโรงเรียนควรมิชอบช่่างงานบริการด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. บริการด้านทุนการศึกษา โรงเรียนควรจะหาทางช่วยเหลือเด็กพวกนี้โดยการหาทุนการศึกษาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น บุคคลในชุมชน มูลนิธิ สมาคม ห้างร้าน และบริษัทต่าง ๆ เป็นต้น ในการให้ทุนการศึกษาที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ส่วนมากมักจะให้กับนักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจนและเด็กที่มีความประพฤติดีแต่ยากจน ซึ่งความจริงแล้วเด็กที่ยากจนจริง ๆ แต่อาจมีความประพฤติ หรือผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง หรือต่ำ เป็นจำนวนมาก ที่โรงเรียนมักจะมองข้ามไป ซึ่งเด็กพวกนี้ ต้องการความช่วยเหลืออยู่มาก ทางโรงเรียนควรจะคำนึงถึงให้มากด้วย ถ้าเด็กพวกนี้ไม่ได้รับการช่วยเหลือ การพัฒนาการของเด็กก็เป็นไปได้ยาก

2. การให้บริการเครื่องแบบนักเรียน เป็นบริการที่เกี่ยวกับเสื้อผ้า กางเกง นักเรียน เข็มขัด รองเท้า ถุงเท้า เป็นต้น มีนักเรียนจำนวนมากที่ขาดแคลนเครื่องแบบนักเรียน เช่น นักเรียนบางคนมีเครื่องแบบเก่า ๆ อยู่เพียงชุดเดียว เขาจะใส่ชุดนั้นตลอดทั้ง 5 วันที่มาโรงเรียน บางวันฝนตกตอนเย็นขณะเดินกลับบ้าน เครื่องแบบนักเรียนเปียก ตอนเช้าแห้งไม่ทัน เขาต้องหยุดเรียน เนื่องจากไม่มีเครื่องแบบนักเรียนใส่ ทำให้เขาต้องหยุดเรียน ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้ ทำให้นักเรียนต้องขาดเรียนเสมอ ๆ ทำให้นักเรียนไม่ทันเพื่อน ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน โรงเรียนต้องช่วยบริการหาเครื่องแบบนักเรียนให้ ทำโดยการรับบริจาคเครื่องแบบนักเรียนจากผู้ปกครอง จากศิษย์เก่าที่จบไปแล้ว หรือขอความร่วมมือไปยังมูลนิธิ หรือสมาคมต่าง ๆ เป็นต้น

3. การให้อุปกรณ์การเรียน อุปกรณ์การเรียนหมายถึง แบบเรียน สมุด ดินสอ ปากกา ไม้บรรทัด วงเวียน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญต่อการเรียน ซึ่งนักเรียนจำนวนมากยังขาดแคลนอยู่ ทางโรงเรียนควรจะได้ให้การช่วยเหลือ โดยจัดหาให้กับนักเรียน ซึ่งอาจแจกจ่ายเป็นรายบุคคล หรืออาจจัดไว้เป็นส่วนกลางไว้ในห้องเรียน ถ้ามีนักเรียนต้องการนำกลับไปบ้านเพื่อใช้ ก็อาจให้ทำในรูปของการยืม ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนรุ่นต่อไป ไปได้ใช้ด้วย

4. การให้บริการอาหารกลางวัน อาหารกลางวันเป็นอาหารที่สำคัญมื้อหนึ่ง ซึ่งนักเรียนไม่ควรจะขาด แต่จากการสำรวจแล้วจะพบว่า ในโรงเรียนหนึ่ง ๆ มีนักเรียนเป็นจำนวนมากที่ไม่มีอาหารกลางวันรับประทาน ทางโรงเรียนควรจะได้ให้ความช่วยเหลือ โดยการจัดอาหารกลางวันและให้เด็กพวกนี้รับประทานฟรี หรืออาจให้เด็กต้องช่วยจ่ายเงินบ้าง แต่จ่ายในราคาที่ถูกลงและเด็กก็จะได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าถูกสุขอนามัย ในกรณีที่ทางโรงเรียนไม่ได้จัดอาหารกลางวัน โรงเรียนอาจช่วยเหลือเด็กให้มีอาหารกลางวันรับประทานได้ โดยให้เด็กมารับค่าอาหารกลางวันทุก ๆ วัน ซึ่งเงินจำนวนนี้รับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาก็ได้

ในการบริการนักเรียนขาดแคลน โรงเรียนจะต้องคำนึงถึงหลักการในการให้บริการ เพื่อความมีประสิทธิภาพของการให้บริการ สุโขทัยธรรมมาธิราช (2526 ก : 852) สรุปหลักการของการให้บริการนักเรียนขาดแคลนไว้ ดังนี้

1. กำหนดประเภทของการบริการให้แน่ชัดว่า ทางโรงเรียนสามารถจัดบริการในด้านใดได้บ้าง
2. กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับเด็กที่จะ ได้รับความช่วยเหลือและประเภทให้ชัดเจน
3. ในการพิจารณานักเรียนที่จะ ได้รับความช่วยเหลือประเภท ควรพิจารณาอย่างเป็นธรรม และควรให้กับเด็กที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือจริง ๆ
4. การจัดบริการนักเรียนในลักษณะนี้ ควรจัดเป็นโครงการประจำ ซึ่งจะ กระทบอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องกัน
5. ในการพิจารณานักเรียนที่จะ ได้รับความรู้ทางการศึกษา ควรจัดตั้งคณะกรรมการ ขึ้นมาคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาพร้อมกัน และในการจัดตั้งกรรมการนี้ ควรพิจารณาบุคคลที่มีความ ยุติธรรม
6. การให้ทุนนักเรียนควรกระจายไปได้กว้างขวาง เพื่อให้คนอื่น ๆ ได้มีโอกาสรับทุน นักเรียนที่ได้รับทุนประเภทใดประเภทหนึ่งแล้ว ไม่ควรได้รับทุนประเภทอื่นซ้ำอีก
7. ติดตามดูว่าการให้ทุนแก่นักเรียน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน และเจตนารมณ์ของผู้ให้การสงเคราะห์หรือไม่
8. รายงานผลการให้บริการแก่นักเรียนขาดแคลน ให้แหล่งที่ ให้ความช่วยเหลือทราบทุกระยะ

งานบริการนักเรียนขาดแคลน เป็นงานที่ผู้บริหารควรดำเนินการเพราะว่างานส่วนนี้เป็นงานที่ช่วยเหลือให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ

กิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีขึ้นในโรงเรียน

กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่สำคัญส่วนหนึ่งของงานกิจการนักเรียน เพราะกิจกรรมนักเรียน จะช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทุกด้าน และเป็นคนโดยสมบูรณ์ได้ ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมนักเรียนจะต้องมีความรอบรู้และ เข้าใจวิธีการในการดำเนินกิจกรรมนักเรียน จึงจะทำให้การจัดกิจกรรมนักเรียนเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนได้ คำว่า "กิจกรรมนักเรียน"

มีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการ เช่น เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2520 : 103) กล่าวว่า ความคิดในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน มักเข้าใจว่า หลักสูตรก็คือ กิจกรรมทั้งหลายที่ โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อส่งเสริมความเจริญงอกงามของนักเรียน กิจกรรมทั้งหลายไม่เป็นกิจกรรม นอกหรือในหลักสูตร กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การจัดการศึกษาไม่เพียงแต่จะให้เหมาะสม กับตัวเด็กเท่านั้น ยังส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในทางวิชาการ ให้นักเรียนได้รับการ ศึกษาแล้วสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น และสังคม ตลอดจนช่วยให้นักเรียนมี คุณธรรมและวินัยในตนเองกิจกรรมเหล่านี้เรียกว่า "กิจกรรมนักเรียน" ซึ่งโรงเรียนช่วยกันจัด และส่งเสริมให้มีขึ้นในโรงเรียน โดยให้สอดคล้องกับ เจตนารมณ์ของการศึกษา แต่ สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2525 : 260) กล่าวว่ากิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นด้วยความ ร่วมมือของนักเรียน เพื่อสนองความต้องการและความเข้าใจ อันเป็นแนวทางเสริมสร้าง ประสิทธิภาพและพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของนักเรียนกิจกรรม ที่จัดขึ้นอาจจะไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในห้องเรียนให้มีประโยชน์และคุณค่ามากขึ้นก็ได้ ส่วนมาก มักจะจัดให้มีนอกเวลา เรียนมีบรรยากาศเป็นกันเองและมีครูที่ปรึกษาปฏิบัติงานร่วมด้วย ส่วน วิทยุ สาธร (2519 : 208) กล่าวว่า กิจกรรมนักเรียนหมายถึง บรรดากิจกรรมร่วมหรือ นอกหลักสูตรทั้งหลาย ที่ให้การศึกษาแก่นักเรียนนอกห้องเรียนปริมาณและคุณภาพของกิจกรรม นักเรียนมีเพียงใด ขึ้นอยู่กับโรงเรียนแต่ละแห่ง และความสามารถของนักเรียนแต่ละคน สำหรับ ชีวรุดี ประทุมพรรัตน์ (2526 : 72) ให้ความเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียนว่า กิจกรรมนักเรียน หมายถึง ประสิทธิภาพชุดหนึ่งที่จัดขึ้นในโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่ง จัดขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนได้ มีโอกาสพัฒนาตนทางด้านสังคมสัมพันธ์ ด้านระเบียบวินัย และความรักในชื่อเสียงและเกียรติคุณ ของโรงเรียน ด้านการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นอกจากนี้แล้วการจัดกิจกรรมนักเรียนนั้น มีส่วนช่วยให้บรรลุผลดีในส่วนของนักเรียนที่ได้รับผลจากการจัดกิจกรรม เป็นที่เข้าใจกันว่า การ จัดกิจกรรมนักเรียนช่วยให้นักเรียนรู้จักตน รู้จักผู้อื่น ทั้งยังช่วยให้เด็กผู้รับบริการได้รับการพัฒนา ความเป็นผู้นำ รู้จักนับถือผู้อื่นมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้สำคัญเพราะช่วยให้นักอยู่ด้วยกัน ทำงานด้วยกันอย่างมีความสุข แต่ เฟรดเดอริค (Frederick, 1959 : 7) ให้ความเห็น

เพิ่มเติมว่า กิจกรรมนักเรียนหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดย นักเรียนสมัครใจเข้าร่วม
ดำเนินการเอง โดยความเห็นชอบและได้รับการสนับสนุนจากคณะครูในโรงเรียน แต่ไม่มีการ
ให้หน่วยกิต และคะแนนใด ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนเลื่อนชั้น หรือสำเร็จการศึกษา

จากความหมายที่กล่าวมา ประมวล ดันยะ (2528 : 186) กล่าวสรุปไว้ว่า กิจกรรม
นักเรียน หมายถึง กิจกรรมทุกประเภทที่โรงเรียนจัดขึ้นด้วยความร่วมมือของนักเรียน เพื่อสนอง
ความต้องการ ความสนใจ และส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนที่นอกเหนือไปจากกิจกรรมการเรียน
การสอนตามหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนให้กว้างขวางยิ่งขึ้นเพื่อพัฒนา
บุคลิกภาพ อุปนิสัย ค่านิยม และปลูกฝังเจตคติที่พึงประสงค์ให้แก่ นักเรียน โดยไม่มีการให้คะแนน
หรือหน่วยกิตใด ๆ เพื่อผลการสำเร็จการศึกษา กิจกรรมเหล่านี้ต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของ
สถานศึกษา

สำหรับความมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียน ประมวล ดันยะ (2528 : 18)
ได้เสนอความเห็นว่าการจัดกิจกรรมทุกประเภท มีความมุ่งหมายที่แตกต่างกัน ในส่วนของ
การจัดกิจกรรมนักเรียน ก็มีความมุ่งหมายในการจัดเช่นเดียวกับกิจกรรมอื่น ๆ แต่ในการจัด
กิจกรรมนักเรียน มีความมุ่งหมายในการจัด ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาให้เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย
2. เพื่อทำให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
3. เพื่อทำให้นักเรียนสามารถติดต่อกับผู้อื่นได้ดี และพัฒนาสมรรถภาพของ

นักเรียนในด้านการพูด การเขียน และการอ่าน

4. เพื่อเตรียมตัวให้นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
5. เพื่อชักจูงและแนะนำนักเรียนให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
6. เพื่ออบรมสั่งสอนเด็กให้เป็นคนดีมีศีลธรรมและฝึกเด็กให้รู้จักอยู่ร่วมกันใน

สังคมประชาธิปไตย

7. เพื่อพัฒนาและค้นหาความสนใจ และสมรรถภาพพิเศษของนักเรียน
8. เพื่อพัฒนาการแสดงออกทางสร้างสรรค์ของนักเรียน

เฟรดเดอริค (Frederick, 1959 : 7) ได้บันทึกวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

นักเรียน ไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำให้กับนักเรียน
2. เพื่อสนับสนุนการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
3. เพื่อเพิ่มพูนความสนใจ ความถนัดของนักเรียนเป็นรายบุคคล
4. เพื่อส่งเสริมการแสดงออกของนักเรียน
5. เพื่อพัฒนาความต้องการของนักเรียนในด้านต่าง ๆ
6. เพื่อส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง
7. เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมด้านสังคม
8. เพื่อให้ให้นักเรียนได้สำรวจความสนใจอาชีพของตน
9. เพื่อส่งเสริมพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยให้กับนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 1) ได้กำหนดจุดประสงค์ในการจัดกิจกรรมนักเรียน

ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย
2. เพื่อให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
3. เพื่อให้มีความเข้าใจ และ เสื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4. เพื่อให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ภายในเขตของ

กฎหมาย

5. เพื่อให้มีความซาบซึ้งในคุณค่า ดำรงไว้ และส่งเสริมเอกลักษณ์ วัฒนธรรม

อันตั้งงามของชาติไทย

6. เพื่อให้เกิดความรัก และความสามัคคีในหมู่คณะ
7. เพื่อส่งเสริมทักษะ ความถนัด และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
8. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางกาย และจิตใจและให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็น

ประโยชน์

9. เพื่อให้รู้จักกาเพื่อประโยชน์ต่อสังคม และสร้างเสริมความมั่นคงของชาติ
10. เพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรม และจริยธรรมอันดี
11. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะปลูกฝังเยาวชนของชาติให้มีคุณธรรม ระเบียบวินัย ความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และ เลื่อมใสในการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การดำรงส่งเสริมเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย ตลอดจนความ เป็นเอกราช ความมั่นคงของชาติ เป็นการสนองนโยบายของรัฐบาล และสอดคล้อง กับความมุ่งหมายของการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 3) ได้วางหลักเกณฑ์ในการ จัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

1. จะต้องเป็นไปตามนโยบายหลักของรัฐบาลในการดำเนินงานพัฒนาการศึกษา เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของชาติ
2. จะต้องเป็นไปเพื่อวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข
3. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมนักเรียนให้มีระเบียบวินัยในตนเอง
4. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
5. จะต้องปฏิบัติตามระเบียบและแบบแผนของทางราชการ
6. จะต้องมีโครงการและระเบียบข้อบังคับของกิจกรรม โครงการและระเบียบ ข้อบังคับ จะต้องเป็นของสถานศึกษา
7. ทุกกิจกรรมจะต้องมีครูอาจารย์ในโรงเรียน เข้าร่วมรับผิดชอบดำเนินการ
8. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม จะต้องเป็นบุคคลที่ปัจจุบันอยู่ใน สถานศึกษานั้น เว้นแต่วิทยากรให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา
9. การจัดให้มีกิจกรรมเลือกใด ๆ หรือไม่ ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้า สถานศึกษานั้น ๆ
10. ให้สถานศึกษาควบคุม เรื่องการจ่ายเงินหรือพัสดุอื่น ๆ ให้เป็นการประหยัด และเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อความมั่นคงและปลอดภัยของชาติ

11. ในกรณีที่หัวหน้าสถานศึกษา พิจารณาเห็นว่ากิจกรรมใด ๆ ไม่เหมาะสม มีการกระทำหรืออาจนำมาซึ่งภัยอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ให้หัวหน้าสถานศึกษาสั่งยกเลิกกิจกรรมนั้น ๆ เสีย

จากที่นำเสนอเกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียน สำหรับโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ นั้น สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 ก : 22 - 24) ได้เน้นและเสนอแนะให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย

สุโขทัยธรรมาธิราช (2526 ข : 865) ให้คำจำกัดความประชาธิปไตยในโรงเรียน ไว้ว่า ประชาธิปไตยในโรงเรียน คือ การจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนในโรงเรียน ได้เข้าใจถึงหลักการของประชาธิปไตย สามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักการประชาธิปไตย อีกทั้งให้มีเจตคติที่ดีต่อการปกครอง และการดำรงชีวิตแบบประชาธิปไตย เพื่อจะได้เป็นพลเมืองที่ดี มีชีวิตอยู่อย่างสงบสุข ในสังคมแบบประชาธิปไตย และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 ก : คำนำ) บันทึกไว้ว่า ประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งสำหรับคนไทยทุกคนเพราะการดำรงชีวิตตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เหมาะสมกับประเทศไทย เพราะเป็นรูปแบบการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ประชาธิปไตยเกิดจากการเรียนรู้และการปฏิบัติ การเริ่มต้นของการเรียนรู้และการฝึกฝน ต้องเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเป็นวัยที่มีความคิดบริสุทธิ์ สามารถซึมซาบสิ่งที่ได้รับการสั่งสอนและอบรมได้ง่าย ดังนั้น นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา จึงเป็นกลุ่มบุคคลและสถาบันที่เหมาะสมที่สุดในการปลูกฝังวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย โดยเน้นให้นักเรียน เรียนรู้วิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตยจากการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตามหลักสูตรประถมศึกษา และเปิดโอกาสให้ฝึกฝนในเรื่องประชาธิปไตยจากกระบวนการกลุ่ม รวมทั้งการจัดบรรยากาศแบบประชาธิปไตยในโรงเรียน และส่งเสริมให้